

Bảo tồn và phát huy Đờn ca tài tử ở Cần Thơ: **Làm ngay, kéo muộn!**

Bài 2: Lợi dụng Đờn ca tài tử

* Phóng sự: MINH TÂN

Khi xã hội phát triển, ĐCTT trở thành “cái nghề” để kiếm sống thì nhiều người cũng tự gán mác “nghệ nhân tài tử” để trục lợi. ĐCTT bắt đầu đã trở thành bình phong cho những dịch vụ không lành mạnh. Nhiều nghệ nhân chân chính vì cơm áo gạo tiền cũng đành bán nghệ mưu sinh trong khi không có bất kỳ sự trợ giúp nào.

“Cần, anh cứ gọi...”

Dù đờn ca đúng chất nhưng CLB ĐCTT
Trạm dừng chân chợ nổi Cái Răng vẫn
không có ai xem. Ảnh: D.K

thịnh tình rớt bìa cho khách. Cứ ngỡ đó là tiếp tân phục vụ nhưng cô gái giới thiệu, cô tên B., quê ở Cái Nước, Cà Mau, là giọng ca tài tử “chánh” của quán. B. tâm sự cô mới lên Cần Thơ được nửa năm, lấy “tài nghệ” để kiếm sống, nuôi gia đình. Tôi hỏi cô có được ai chỉ dẫn ca hay không thì B. hồn nhiên: “Em nghe rồi học lóm mấy chú ở xóm thôi. Chủ yếu em nghe trên đài”.

Theo sự chỉ dẫn của một nghệ nhân đờn có tiếng ở Cần Thơ, trong vai một khách mộ điệu ĐCTT Nam bộ đến từ TP Hồ Chí Minh, chúng tôi đến quán Q.C trên đường Nguyễn Huệ (phường An Thới, quận Bình Thủy). Quán có khuôn viên nhỏ, ngoài những cái “tùm” khá kín đáo là những căn phòng máy lạnh sang trọng. Khi tôi bày tỏ nguyện vọng muốn nghe ĐCTT, bà chủ quán đơn giản: “Em cứ yên tâm, mấy em ở đây em nào cũng hát ngọt... như mía lùi”.

Vừa ngồi xuống bàn, một cô gái chừng 27 tuổi, trang điểm kỹ lưỡng,

Lát sau, một thầy đàn vác cây ghi-ta điện bước vào dạo đàn và B. bắt đầu ca. Giọng cô “ngọt như mía lùi” thật nhưng là “xung em, gọi anh” với khách chứ hát mấy câu Nam Ai cứ trật nhịp lên xuống. Lật tập cổ nhạc để trên bàn, tôi chỉ mấy bài bản như: Kim tiền bản, Long đăng, Long ngâm..., B. đều lắc đầu. Thì ra, sở trường của B. chỉ là mấy câu vọng cổ quá quen trong các vở cải lương. Ca ít nhưng B. rót bia và mời khách rất nhiệt tình, chốc lát quãng vai khách thủ thi: “Đợi em chút nghe!” rồi lại chạy qua phòng khác để phục vụ “khách quen”.

Thay phiên với B. là một cô gái hơn 20 tuổi, giới thiệu tên T. Khi tôi yêu cầu ca vọng cổ, tài tử thì cô cười: “Em không biết!”. Tôi nói thẳng: “Anh chỉ thích nghe hát tài tử”, T. xuống giọng: “Mấy anh cho em phục vụ, không biết ca thì uống bia, trò chuyện!”. T. bật mí, gần chục “nghệ nhân” của quán nhưng chỉ 2 cô biết ca, còn lại chỉ... phục vụ. Chẳng vậy, cả T. và B. còn cho số điện thoại và hẹn rằng: “Cần, anh cứ gọi, em chiều hết!”.

Rời quán Q.C trong tiếng ca chập chững hòa lẫn trong tiếng cụng ly, la hét chát chúa của mấy gã xỉ say, chúng tôi thử tìm đến các quán khác như: H.D (phường An Thới quận Bình Thủy), P.T (phường Cái Khế, quận Ninh Kiều)... cảnh tượng đều không khá hơn là mấy. “Kịch bản” rất quen của các cô gái là quê Cà Mau, Bạc Liêu – xứ sở của đàn ca, lên Cần Thơ hát để nuôi thân, nuôi mẹ già, em nhỏ... Nhưng nhìn cách các cô rót bia, uống bia và vuốt ve khách thì quả thật khó chấp nhận!

Bán nghệ mưu sinh

Trong bốn thú chơi tao nhã dành cho người quân tử thời xưa, “cầm” – đàn, ca được xếp hàng đầu. Nhưng nhiều nghệ nhân ĐCTT hiện nay vì gánh nặng cơm áo, gạo tiền mà phải đem tiếng đàn tiếng hát phục vụ những người nghe chẳng phải vì yêu thích ĐCTT. Nghệ nhân L. là một tay đàn ghi-ta phím lõm có tiếng ở Cần Thơ, cho biết: “Rất nhiều quán nhậu núp bóng ca cổ, ĐCTT để bán bia ôm, thậm chí là nơi thỏa thuận mua dâm”. Có lần, ông chứng kiến cảnh họ thỏa thuận và “hành xử” tại phòng khiến ông chưng hửng vác đàn ra về. Từ đó, ông không bao giờ bước chân đến những quán ấy nữa. “Vì đồng tiền mà bán rẻ ngón đàn của mình, phục vụ cho những kẻ lợi dụng đàn ca thì nhục lắm, thà đói!” – nghệ nhân L. nói. Còn nữ nghệ nhân ca N. ở xã Giai Xuân, huyện Phong Điền, thì kể rằng: Nhiều vị khách không để cho mình ca mà luôn có những hành vi khiếm nhã, dung tục. Với những “thượng đế” ấy, N. đều xin phép rút lui. N. cho biết: “Vô quán, có mấy người thật sự muốn thưởng thức ĐCTT. đành chấp nhận để hát kiếm sống”.

Những thầy đàn có tuổi như ông Ba Nuôi, Năm Chi ở Phong Điền, ông Hai Đức ở Cái Răng... thì ngao ngán, bởi khách bây giờ chẳng để ý đến những bậc cao niên

như các ông, dẫu đàn hay đến mấy. Trong khi đó, cô gái nào hề đẹp, chỉ cần biết hát vài câu vọng cổ là có thể sống khỏe bằng tiền bo. Bởi vậy, ngày càng có nhiều cô gái trẻ học bập bẹ vài câu vọng cổ kèm thêm năng khiếu chiều chuộng, đẩy đưa khách để kiếm sống.

Tôi có dịp thưởng thức rất nhiều chương trình giao lưu ĐCTT tại Trạm dừng chân chợ nổi Cái Răng (phường An Bình, quận Ninh Kiều). Dù các cô chú nghệ nhân đàn ca rất hay, hát những bài bản lớn nhưng buồn thay, không có một vị khách giữa mênh mông bàn ghế. Họ đàn ca đến hơn 2 giờ rồi rủ nhau ra về khi không tìm được tri âm. Trong khi đó, ở một số quán nhậu, chỉ cần cô gái ấy lả lơi với khách là đã có người tung hê, bồi dưỡng. Nghệ nhân Hai Đức (quận Cái Răng) trần tình: “Nghề cầm đàn này đôi khi bạc bẽo lắm. Đàn ca để kiếm tiền thì chẳng còn là nghệ nhân, tài tử và chẳng bao giờ có tri âm, tri kỷ. Nhưng đàn ca đúng nghĩa thì sống bằng gì?”.

Tâm sự của ông Hai Đức cũng là tiếng lòng của nhiều nghệ nhân tài tử bởi đa phần họ đều có hoàn cảnh khó khăn, mang gánh nặng mưu sinh. Giữa thời kinh tế thị trường hiện nay, cần lắm những chính sách đãi ngộ để nghệ nhân tài tử trọn lòng với di sản.

Bài 3: “Lượng” lấn át “chất”